

บายไซเทียะ:พุทธนวัตกรรมเครื่องแสดงความเคารพบูชาเพื่อเสริมสร้างความ มั่นคงในการดำเนินชีวิตของชาวไทยเขมรสุรินทร์

BAI SAI: BUDDHIST INNOVATION AS A SACRIFICE TO PROMOTE
CONSTANCY WAY OF LIFE OF THAI – KHMER GROUP IN SURIN PROVINCE

ดร.ยโสธรา ศิริภาพระภากร

รองผู้อำนวยการสำนักปฏิบัติธรรมจังหวัดสุรินทร์

แห่งที่ ๒ วัดป่าโยธาประสิทธิ์, จังหวัดสุรินทร์

บทคัดย่อ

บายศรีที่ใช้ประกอบพิธีกรรมและได้ปรากฏในพิธีกรรมของชาวไทยเขมรสุรินทร์ได้แสดงถึงการให้ความสำคัญ บายศรีธาด เป็นสัญลักษณ์แห่งการสื่อสาร หรือบูชาต่อสิ่งสูงสุด อาทิเช่น พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ คุณบิดามารดา บรรพบุรุษ และดวงวิญญาณที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นสัญลักษณ์แห่งการไหว้สักการบูชา เช่นไหว้ บวงสรวง เป็นเครื่องบรรณาการที่ถวายเพื่อเป็นการแสดงถึงความเคารพบูชา และยอมรับด้วย การจัดทำบายศรีนี้ก็เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจอีกวิธีหนึ่ง ในวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันต้องมีกำลังใจ ที่ต้องต่อสู้ อดทนต่อไป บายศรีของชาวไทยเขมรสุรินทร์ยังเป็นมรดกที่คงเหลืออยู่ในชุมชนของชาวไทยเขมรสุรินทร์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้

คำสำคัญ : บายไซเทียะ,บูชา,การดำเนินชีวิต,ชาวไทยเขมร

Abstract

BaiSai or Bai Si was presented in Thai-Khmer Surin ceremony since long time ago. The important of BaiSai was showed as a sign to communicate or pay respect to the high respectful subjects such as PhraRattana-trai (Buddhist triple gems), parents, ancestors or spirits souls. It is a sign of respectful, praising and trust. It was also a sacrifice object to show respect and acceptance. Bai Si making process used to create people morale in order to encourage their living. Bai Si is a cultural heritage remains in Thai-Khmer community until nowadays.

Keywords : BaiSai, Way of life, Thai-Khmer group

๑. คำนำ

ชาวไทยเขมรที่อาศัยในจังหวัดสุรินทร์นี้ มีความเป็นมาและประวัติศาสตร์อันยาวนาน มีวัฒนธรรมประเพณีพิธีกรรม ความเชื่อที่ปรากฏในจังหวัดสุรินทร์นี้ได้ถูกกล่าวไว้ในประวัติศาสตร์ว่าเป็นเมืองแห่งอารยธรรมขอมโบราณที่มีอำนาจการปกครองอยู่ในสมัยนั้น จังหวัดสุรินทร์มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมประเพณีและความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายแต่เคร่งครัดกับขนบธรรมเนียมที่ปรากฏในพิธีกรรมต่างๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น^๑ การจัดทำบายศรี (บายไซ) ในงานพิธีกรรมต่างๆ อย่างขาดเสียมิได้ ประเพณีและความเชื่อนี้มีบทบาทต่อวิถีชีวิตชาวไทยเขมรสุรินทร์เป็นอย่างมาก ที่ชาวไทยเขมรสุรินทร์ยึดถือมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ได้แก่ ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับการเซ่นไหว้บรรพบุรุษ (แคเป็น) ความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาแม่มวด (เรียมมะมวด) ซึ่งในประเพณีที่ปรากฏในวิถีความเชื่อพิธีกรรมนี้มีบทบาทมากกับการดำเนินชีวิตของชาวไทยเขมรสุรินทร์ จะมีขั้นตอน การปฏิบัติที่มีแบบแผนที่แน่นอนตายตัว อาทิเช่น อาจารย์ ผู้นำการประกอบพิธีกรรม วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ เวลา สถานที่ ผู้ร่วมในพิธีกรรม ทั้งนี้การประกอบพิธีตามความเชื่อ และทางด้านศาสนาของชาวไทยเขมรสุรินทร์ จะมีวัตถุประสงค์เพื่อความมั่นคงทางด้านจิตใจ และมีผลทางด้านความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ อายุ อีกด้วยในการประกอบพิธีกรรมของชาวไทยเขมรสุรินทร์นี้ที่ปรากฏโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์นั้นคือ ชาวไทยเขมรสุรินทร์มักมีการทำบายศรี (บายไซ) เพื่อประกอบการเข้าสู่พิธีกรรมนั้นด้วยเสมอ^๒ พิธีกรรมความเชื่อนี้ย่อมเป็นที่มาของพิธีกรรม เมื่อเกิดพิธีกรรมก็ย่อมเกิดเป็นประเพณีตามมาจนกลายมาเป็นแนวทางการอนุรักษ์ รักษา ห่วงแหน อันเป็นผลจากการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษพาทำจนเกิดเป็นคุณค่าที่สามารถสัมผัสได้ คือ ผู้ร่วมประกอบพิธีกรรมในทางพระพุทธศาสนา หรือเข้าร่วมในพิธีกรรมเซ่นไหว้บรรพบุรุษ และจัดพิธีกรรมบูชาแม่มวดเพื่อการบูชาครู หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีบายศรี (บายไซ) ปรากฏในพิธีกรรมยอมทำให้บุคคลที่ร่วมนั้น ได้เกิดการน้อมจิตระลึกความสำคัญของพิธีกรรม ตั้งใจทำปละปฏิบัติตามทุกขั้นตอน ทำให้เกิดสมาธิและเกิดปัญญาตามมาได้ ทำให้สามารถควบคุมจิตใจให้สงบ ชุ่มความหวานไหวได้ อีกทั้งพิธีกรรมนั้นยอมทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ แม้จะมีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนา หรือ ความเชื่อในเรื่องเร้นลับอันเป็นสิ่งที่มีความเชื่อมาช้านาน โดยในสังคมชาวไทยเขมรสุรินทร์มักมีความเชื่อและความผูกพันกันของคนในสังคมและสะท้อนออกมาในรูปแบบของพิธีกรรม ที่มีบายศรี (บายไซ) ในปรากฏอยู่อย่างโดดเด่นจนเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยเขมรจังหวัดสุรินทร์

^๑สำนักงานจังหวัดสุรินทร์, บรรยายสรุปจังหวัดสุรินทร์, (สุรินทร์: สำนักงานจังหวัดสุรินทร์, ๒๕๓๙), หน้า ๑-๒.

^๒ประกอบ ผลงาม, สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทย, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๓๘), หน้า ๒๒-๓๐

๒. บายไซเหี้ยะกับความเชื่อของชาวไทยเขมรสุรินทร์

อธิบายตามความหายของบายศรีที่กล่าวในบทความนี้ บายไซ เป็นคำเฉพาะที่ใช้เรียกในราชอาณาจักรกัมพูชา ประเทศกัมพูชา บาย หมายความว่า ข้าว ไซ มีความหมาย ศรี เป็นภาษาเก่าแก่ที่ใช้กันมาแต่เดิม ความหมายนั้นคือ ข้าวที่จัดไว้เพื่อการบูชา, ข้าวที่ใส่ไว้ในกรวยประกอบด้วย พุ่มใบตองแล้วประดับด้วยดอกไม้เพื่อการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ศรี ไซ ในที่นี้ อาจหมายถึง ความงาม ผู้หญิง ความงดงาม ความมีระเบียบเรียบร้อย เพราะสื่อที่แสดงออกมาจากองค์ประกอบของบายศรี (บายไซ) นั้น เป็นการแสดงออกถึง ความงาม อ่อนช้อย นอบน้อม แล้วประดับด้วยข้าวสวยไว้จุดกลางกระโจมกรวย เพื่อการบูชา

๒.๑ ความเชื่อของชาวไทยเขมรสุรินทร์ที่มีต่อบายศรี (บายไซ)

ความเชื่อหมายถึง ฐานคติที่ส่งผลให้เกิดประเพณีพิธีกรรมต่างๆ และกำหนดเป็นจารีตเพื่อเป็นแนวปฏิบัติตาม เช่นความเชื่อเกี่ยวกับภูตผีวิญญาณ ความเชื่อในเรื่องโชคกลาง และความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจลึกลับ มนุษย์จึงนำเอาแนวความเชื่อนั้นๆมาถือปฏิบัติในกลุ่มของตน^๑อีกความหมายหนึ่งคือการยอมรับนับถือในหลักการอย่างใดอย่างหนึ่งคำสอนบุคคล การยึดถือในสิ่งที่เชื่อว่ามีอำนาจเหนือมนุษย์ หรือธรรมชาติของบุคคลกลุ่มชนหรือสังคม เช่น คนไทยมีความเชื่อใน พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ชาวไทยโซ่งมีความเชื่อเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษ^๒ ดังนั้นความเชื่อของชาวไทยเขมรสุรินทร์ที่ปรากฏความเชื่อหลักๆนั้นคือ สิ่งที่เกิดจากความเชื่อเรื่องความเป็นมงคล เสริมสิริมงคล และเกี่ยวข้องกับวิญญาณของบรรพบุรุษและผู้กล้าหาญในชุมชนของตนที่ล่วงลับไปแล้วจึงต้องมีการบวงสรวงเช่นไหว้บูชา ซึ่งความเชื่อเหล่านี้ยังยึดถืออยู่ คือเป็นความเชื่อดั้งเดิมที่คนในชุมชนนั้นยึดถืออยู่ ความเชื่อที่มีต่อบายศรี (บายไซ) ของชาวไทยเขมรสุรินทร์ที่มีต่อบายศรีเหี้ยะคุณลักษณะที่สำคัญนี้ที่ใช้นั้นคือใช้ในการประกอบพิธีกรรมที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการทำบุญใหญ่ เช่น บุญขึ้นบ้านใหม่ บุญฉุน บุญฉลองพระ หรือใช้ในการบูชาบรรพบุรุษ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีความเชื่อว่าเป็นของสูงถ้าสามารถทำบายศรีบูชาแล้วย่อมเกิดความเจริญ ได้บุญเต็มที เป็นการสักการบูชาพระพุทธเจ้า เทวดา และวิญญาณบรรพบุรุษด้วย ใน

^๑อิศราพร จันทรทอง, บทบาทหน้าที่ของพิธีกรรมแก้มอของชาวกูยบ้านสำโรงทาบอำเภอลำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์, (ม.ป.พ., ๒๕๓๗), หน้า ๔๑.

^๒เรณู เหมือนจันทร์ฉาย. “อิทธิพลความเชื่อประเพณีและพิธีกรรมของชาวไทยโซ่งที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต”. ปรินญาตึลปะศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา. (บัณฑิตมหาวิทยาลัย: มหาลัษ มหิตล,ม.ป.ป.),หน้า ๔๒.

^๓ศิริพร สุเมธรัตน์, ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองสุรินทร์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๒๕๕๓), หน้า ๓๗๒.

วิถีความเป็นอยู่นี้สามารถช่วยในเรื่องการได้มาซึ่งผลบุญให้ปราศจากโรคร้ายไข้เจ็บ รวมทั้งเป็นการเสริมบารมีให้กับเจ้าภาพหรือเจ้าของงานด้วย ในพิธีกรรมที่สำคัญของงานบุญนี้จะขาดเสียไม่ได้เลย^๖

๒.๒. บายไซเที้ยะ

ชาวไทยเขมรสุรินทร์มีความเชื่อในเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติว่ามีสิ่งที่เหนือกว่ามนุษย์อาจเป็น เทพ เทวดา อารักษ์ เจ้าที่ต่างๆ เชื่อในเรื่องในเรื่องไสยศาสตร์ และผสมผสานกับคติพราหมณ์ ที่มีการบวงสรวงเซ่นไหว้สังเวยตามคติความเชื่อพื้นถิ่นของชาวไทยเขมร การเคาะระป๋าย่าต่ายาย บรรพบุรุษของตนเองมาแต่โบราณทำให้เกิดพิธีกรรมต่างๆ เกิดขึ้นเพื่อทำการบูชาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ วัตถุประสงค์นั้นคือ เพื่อความผาสุก ความเจริญรุ่งเรืองรวมทั้งเป็นการเสริมบารมีให้กับตนเองด้วยประการหนึ่ง ในการประกอบพิธีกรรมนี้การทำบายศรีถาด (บายไซเที้ยะ)จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากและขาดไม่ได้เลย เช่น งานบวช งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ หรือแม้แต่พิธีกรรมขอขมาหลังฟ้าผ่า เป็นต้น ดังนั้นการทำบายศรีประเพณีนี้ต้องวางบนถาด ที่ชาวไทยเขมรสุรินทร์เรียกว่า “บายไซเที้ยะ” เนื่องจากบายศรีประเพณีนี้ต้องวางบนถาดจึงเป็นเหตุให้เรียกว่าบายศรีถาด

๒.๓. บายไซ เครื่องแสดงความเคารพบูชา

เครื่องบูชาที่ชาวไทยเขมรให้ความสำคัญมากและขาดไม่ได้เลย บายไซ (บายศรี) ที่แสดงออกถึงการเคารพที่มีต่อสิ่งนั้น ให้การยอมรับ และบูชาเทิดทูนด้วย บายศรีถาด (เที้ยะ)นี้เป็นสัญลักษณ์แห่งการบูชาที่มีความสำคัญของชาวไทยเขมรสุรินทร์ ซึ่งพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อพิธีกรรมที่สำคัญนี้จะได้นำมาเสนอ 3 พิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง คือ พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา พิธีกรรมเกี่ยวกับการเซ่นไหว้ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบูชาที่ปรากฏในพิธีกรรมมะมัวต (เรียมมะมัวต)

๒.๓. พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา

ชาวไทยเขมรสุรินทร์มีการผสมผสานทางวัฒนธรรม ความเชื่อและพิธีกรรมซึ่งมีความเชื่อและประกอบพิธีกรรมมาตั้งแต่อดีตที่มีพัฒนาการทางศาสนามานั่นคือ ศาสนาแบบดั้งเดิม (การนับผี วิญญาณ) ศาสนาพราหมณ์ –ฮินดู ที่ปรากฏในจังหวัดสุรินทร์ นั้นจะเห็นถึงปราสาทที่เป็นความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ ฮินดู อยู่มากมาย ต่อมาได้มีการนับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทด้วย พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับทางพระพุทธศาสนาที่ชาวไทยเขมรสุรินทร์ให้ความสำคัญ และได้้นำบายศรีถาดเข้าสู่พิธีกรรมเสมอ พิธีกรรมขึ้นบ้านใหม่ โดยให้ความสำคัญว่า ในพิธีกรรมนี้จะต้องมีการชุมชนเทวดามาร่วมในพิธีกรรมด้วยสิ่งที่ชาวไทยเขมรได้มีความนับถือในรูปแบบ เทวดา วิญญาณ อยู่แล้ว

^๖โกสัณญา ศิริสงวน, สัญลักษณ์ในบายศรีของชาวไทยเขมรสุรินทร์, (สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๒๕๕๖), หน้า ๘๐-๘๑.

จำเป็นต้องจัดทำบายศรีขึ้นเพื่อการบูชา และเสริมในพิธีกรรมในงานบุญนี้ ตามความเชื่อนี้สามารถเสริมบารมีให้เขาเหล่านี้ด้วยให้เจ้าภาพได้มีความเจริญรุ่งเรือง ในบายศรีที่ปรากฏนั้นจะเห็นได้ถึงเครื่องบวงสรวงในปรากฏในบายศรีด้วยที่มี ขนม ข้าวต้ม ผลไม้ อีกนัยยะหนึ่งก็หมายถึงการได้บูชาเทวดาที่มาชุมชนในงานพิธีกรรมที่ได้อัญเชิญมาแล้ว เป็นเครื่องสังเวย โดยการจูดรูปบอกกล่าวด้วย^๗ อีกความหมายหนึ่งได้กล่าวว่า เป็นการถวายเครื่องบูชาแด่พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ด้วยเชื่อว่าเป็นงานที่ได้บุญมากและการทำบายศรีชนิดนี้จะได้อานิสงส์มาก และได้ถือมาแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้^๘

๒.๔. พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเซ่นไหว้บรรพบุรุษ

ชาวไทยเขมรสุรินทร์ในความเชื่อที่มีมาแต่ดั้งเดิมนี้ได้มีการนับถือวิญญาณ (วิญญาณนิยม) โดยมีความเชื่อว่า ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ เมื่อตายแล้ว ไม่ไปไหน ยังอยู่รักษาลูกหลานให้มีความสุขความเจริญ หรือ อาจให้คุณให้โทษแก่ลูกหลานได้ เมื่อทำถูกก็ให้คุณคุ้มครองรักษา ดูแล เมื่อทำผิดจารีตประเพณี ก็จะทำให้โทษ ลงโทษในรูปแบบมีอันเป็นไปต่างๆ ในประเพณีหนึ่งๆจะมีการบูชาเคารพบรรพบุรุษ เช่นไหว้ด้วยเครื่องเซ่นต่างๆพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมเซ่นไหว้บรรพบุรุษนี้ จะมีบายศรีลาด บายไซเหี้ยะ ที่ใช้ในการบูชาเซ่นไหว้ด้วย ซึ่งถือได้ว่า ชาวไทยเขมรสุรินทร์ได้ให้ความเคารพ บูชาบรรพบุรุษมาก^๙

๒.๕ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบูชา

พิธีกรรมที่แสดงพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงความเชื่อของบุคคลในสังคม ที่แสดงออกในรูปแบบลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามจุดประสงค์ โดยแบ่งพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต และ พิธีกรรมที่เป็นมงคล ซึ่งพิธีกรรมที่เกี่ยวกับชีวิตจะเป็นพิธีกรรมที่มุ่งความเจริญรุ่งเรืองต่อชีวิตโดยตรง มุ่งที่จะบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีฤทธิ์เดชบันดาลให้ความคุ้มครองดูแลปกป้องรักษาให้ปราศจาก โรคภัยไข้เจ็บ ไม่มีสิ่งชั่วร้ายมารบกวนให้เกิดภัยอันตราย ให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ มีอายุยืน รวมทั้งให้เกิดความอุดมสมบูรณ์^{๑๐}สรุปความได้ว่า พิธีกรรม คือพฤติกรรมที่กระทำขึ้นเพื่อสนองโลกียวิสัยเพื่อความสูงส่งทางจิตวิญญาณซึ่งมีความศักดิ์สิทธิ์ โดยถูกต้องตาม

^๗สัมภาษณ์ พระครูโสภณธรรมรังษี, เจ้าคณะอำเภอเมืองสุรินทร์ (ธ), ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๐.

^๘สัมภาษณ์ พระสำเร็จ โกวิท, เลขาเจ้าคณะอำเภอเมืองสุรินทร์ (ธ), ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๐.

^๙สัมภาษณ์ แม่ชีเบญญ์ นุชนาจารย์, ผู้มีประสบการณ์, ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๑๐}ศิริพร สุเมธรัตน์, ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองสุรินทร์, (คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๒๕๓๕), หน้า ๔๐๐.

ประเพณี เป็นการสั่งสมของวัฒนธรรม และเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปจะต้องเป็นการกระทำที่ปลูกเร้าหรือเรียกร้องให้เกิดปฏิกิริยาอารมณ์^{๑๑} การบูชาอัญเชิญเป็นการนำหรือเรียกพลัง วิญญาณ เทพ เทพี กามิ ฯลฯ จาก “ข้างนอก” ให้ “เข้ามา” แน่นนอนว่าสิ่งที่ถือว่ามีมาจาก ข้างนอกและเข้ามา ย่อมเป็นเรื่องของพลังจิต คำว่า เข้าทรงเป็นร่างทรงนั้นก็คือมนุษย์เราธรรมดาตัวเองที่องค์หรือเจ้าหรือ แม่นแต่ผีวิญญาณบรรพบุรุษ มีความต้องการจะจับร่างเป็นทางผ่านเพื่อจะสื่อสารและสัมผัสกับมนุษย์ได้^{๑๒} พิธีกรรมของชาวไทยเขมรสุรินทร์นี้เรียกพิธีกรรมนี้ว่า “มม๊วด”^{๑๓} มีความหมายว่า “แม่ มด” คือร่างทรงเป็นบุคคลที่สามารถอัญเชิญผีวิญญาณบรรพบุรุษหรือ เทพ เทวดาอารักษ์ รวมทั้งครู กำนันที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองรักษาตนเอง ให้มาเข้าทรง และซักถามความต้องการของวิญญาณว่า ต้องการอะไรและต้องการที่จะให้ประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องต่อไปสำหรับจุดหมายการ โจมมม๊วด (เข้าทรง) นั้นนอกจากจะเป็นการทำพิธี เช่นไหว้เลี้ยงครุมม๊วดแล้วยังเป็นพิธีกรรมรักษาคนป่วยด้วย พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบูชาในพิธีกรรมมม๊วดนี้จะปรากฏและเกี่ยวข้องในพิธีกรรมนี้คือบายศรี ถาดด้วยเช่นกัน

๒.๖. สัญลักษณ์ศักดิ์สิทธิ์ที่ปรากฏในบายไซเทียะ

บายศรีเทียะในแต่ละชั้นจะประดับและตกแต่งจะใช้เลข ๔ เป็นตัวกำหนด เช่น แต่ละชั้นจะ ประกอบด้วย ขนมน้ำกรวย ๔ กล้วยน้ำหว่า ๔ ลูก ขนมนางเล็ด ๔ ซึ่งมีความหมายว่า เป็นการบูชา ทั้ง ๔ ทิศ สะท้อนความเชื่อที่ได้รับจากศาสนาพราหมณ์ – ฮินดู ความหมาย ๔ ทิศนั้นเทพที่รักษาอยู่ ทั้ง ๔ ทิศ เป็นการบูชาพระพรหม เป็นการบูชาคุณของธรรมชาติ ได้แก่ ดิน น้ำ ลม ไฟ ผสมผสานกับการเกิดมาของมนุษย์ และเป็นการบูชาบุญคุณของ บิดา มารดา ที่ให้เลือดให้เนื้อ^{๑๔} สัญลักษณ์ ศักดิ์สิทธิ์ที่ปรากฏในบายศรีของชาวไทยเขมรตามความเชื่อที่มีมาแต่เดิม ได้แก่ จวม เป็นการใช้เรียก กรวยที่ตั้งบนยอดบายศรี ชาวไทยเขมรสุรินทร์เรียกว่า จวม เป็นการแสดงรูปทรงที่คล้ายเจดีย์ หรือ ปราสาท ประดุจดั่งเป็นที่สถิตของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คล้ายรูปร่างของปราสาทที่ได้รับอิทธิพลมาจากความ เชื่อในการสร้างปราสาทของศาสนาพราหมณ์ – ฮินดู ที่มีรูปร่าง รูปทรงเหมือนเขาพระสุเมรุ ใน บายศรีจะนำข้าวตอก ดอกไม้มาประดับเพื่อบูชาเทพยดาและสิ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ข้าวตอกสีขาวแสดงถึง ถึงความสะอาด ความบริสุทธิ์ สะท้อนถึงวัฒนธรรมความเชื่อว่า จะบันดาลให้เกิดความบริสุทธิ์สดใสใน ใจ ในกาย เกิดความเจริญรุ่งเรืองแก่บ้าน ครอบครัวแก่ผู้ที่ใช้บายศรีนี้^{๑๕}

^{๑๑}พระเชยวิทย์ อดตสนโต (โอชาวัฒน์), “การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของร่าง ทรง : กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร”, *ปริญาญาพุทธศาสนตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๒.

^{๑๒}ว. จินประดิษฐ์, *อำนาจลึกลับของร่างทรง ฉบับมาตรฐานและสมบูรณ์*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ รุ่งแสงการพิมพ์, ๒๕๓๘), หน้า ๑๕.

^{๑๓}มม๊วด เป็นภาษาเขมร ชาวสุรินทร์ แปลว่า ร่างทรง, แม่มด , possessed person .

^{๑๔}สัมภาษณ์ เตื่อย ยาดี ที่มา โกศลัญญา สิริสงวน, *สัญลักษณ์ในบายศรีของชาวไทยเขมรสุรินทร์*, (สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๒๕๕๕), หน้า ๘๕.

^{๑๕}สัมภาษณ์ สิริสงวน, *สัญลักษณ์ในบายศรีของชาวไทยเขมรสุรินทร์*, (สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนา ท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๒๕๕๕), หน้า ๘๕.

๒.๗. เสนอคุณค่าในการพัฒนาต่อยอดเชิงสร้างสรรค์

๑.คุณค่าและความสำคัญของบายศรีเที๊ยะ (บายไซ) ควรนำองค์ความรู้ที่ได้นี้ไปพัฒนาต่อยอดเพื่อชี้ให้เห็นคุณค่า อัตลักษณ์ของชาวไทยเขมรสุรินทร์ที่มีต่อบายไซเที๊ยะว่ามีความสำคัญในด้านอื่นๆ ที่สำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวไทยเขมรสุรินทร์อย่างไร

๒.ควรศึกษาถึงความสำคัญ ที่มา ความหมายของวัสดุอุปกรณ์ และรูปสัญลักษณ์ ถอดรหัสทางจิตวิญญาณที่มีกับบายศรีว่า เป็นอย่างไร ชี้ให้เห็นถึงคุณค่า ความสำคัญ ความหมาย เพื่อเป็นสื่อการศึกษา ต่อไป

๓.ควรมีการจัดการประกวดบายศรีเถา เพื่อเข้าสู่พิธีกรรมต่างๆอย่างสร้างสรรค์ และสามารถให้ความหมายที่สำคัญ และคู่ควรแก่การนำไปใช้ในพิธีกรรมต่างๆ อย่างเกิดความรู้และเข้าใจ และสามารถเกิดรูปแบบท้องถิ่นในรูปแบบ ลักษณะที่แตกต่างกันได้

๓. สรุป

บายไซเที๊ยะ บายศรีที่ใช้ประกอบที่ปรากฏในพิธีกรรมที่นำมาเสนอนี้เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของชาวไทยเขมรสุรินทร์ ถึงการให้ความสำคัญ บายศรีเถา เป็นสัญลักษณ์แห่งการสื่อสาร หรือ บูชาต่อสิ่งสูงสุด อาทิเช่น พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ คุณบิดามารดา บรรพบุรุษ และดวงวิญญาณที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นสัญลักษณ์แห่งการไหว้สักการบูชา เช่น ไหว้ บวงสรวง เป็นเครื่องบรรณาการที่ถวายเพื่อเป็นการแสดงถึงความเคารพบูชา และยอมรับด้วย การจัดทำบายศรีนี้ก็เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจอีกวิธีหนึ่ง ในวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันต้องมีกำลังใจ ที่ต้องต่อสู้ อุดหนุนต่อไป บายศรีของชาวไทยเขมรสุรินทร์ยังเป็นมรดกที่คงเหลืออยู่ในชุมชนของชาวไทยเขมรสุรินทร์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้

บรรณานุกรม

๑. คัมภีร์พระไตรปิฎกและหนังสือทั่วไป

ว. จินประดิษฐ์. อำนาจลึกลับของร่างทรง ฉบับมาตรฐานและสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์ รุ่งแสงการพิมพ์, ๒๕๓๘.

ศิริพร สุเมธรัตน์. ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองสุรินทร์. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๒๕๓๕.

อิสราพร จันทรทอง. บทบาทหน้าที่ของพิธีกรรมแก้ลมของชาวภูบ้านสำโรงทาบอำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์. ม.ป.พ., ๒๕๓๗.

ประกอบ ฝนงาม. สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทย. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๓๘.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. **วัฒนธรรมกับการพัฒนาทางเลือกของสังคม.**

กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๔๐.

สำนักงานจังหวัดสุรินทร์. **บรรยายสรุปจังหวัดสุรินทร์.** สุรินทร์: สำนักงานจังหวัดสุรินทร์, ๒๕๓๙.

โกศลัญญา ศิริสงวน. **สัญลักษณ์ในบายศรีของชาวไทยเขมรสุรินทร์.** สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนา
ท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๒๕๕๖.

๒. วิทยานิพนธ์

เรณู เหมือนจันทร์ฉาย. “อิทธิพลความเชื่อประเพณีและพิธีกรรมของชาวไทยโซ่งที่มีผลต่อการพัฒนา
คุณภาพชีวิต”. **ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา.**
บัณฑิตมหาวิทยาลัย: มหาลัษณ์มิตล, ม.ป.ป.

๓. สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ พระครูโสภณธรรมรังสี, เจ้าคณะอำเภอเมืองสุรินทร์ (ธ), ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ พระสำเร็จ โกวิท, เลขาเจ้าคณะอำเภอเมืองสุรินทร์ (ธ), ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ แม่ชีเบ็ญจนาจนารักษ์, ผู้มีประสบการณ์ , ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ อาจารย์ สุริยา คลังฤทธิ์, นักวิจัยอิสระ, ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางอวย จาบประโคน, บ้านตะโก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางพลอย บำรุงชีพ, บ้านตะโก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายบุญสา คลังฤทธิ์, ชาวบ้าน, ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นาง ทองดา คลังฤทธิ์, ชาวบ้าน, ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ พระมหาสุพจน์ สุวรรณจิตโต, ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ พระพงษ์เพชร ธิมมะจิตโต, ๒๒ เมษายน ๒๕๖๐.